

PIANINONING YARATILISH TARIXI

Mirzaolimova Gulshanoy Mirzohidjon qizi
Andijon davlat Pedagogika instituti
Ijtimoiy-gumanitar fanlar va san'at fakulteti
Musiqiy ta'lim yo'nalishi 203-guruh talabasi

Annotatsiya: ushbu maqolada pianinoning yaratilish tarixi va mashhur pianinotchilar haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: pianino, fortepiano, devoriy shakldagi pianino.

Musiqqa san'atida fortepano ijrochiligi eng ommalashgan turlardan biri sanaladi. Pianino deb nomlanuvchi pianino italiyalik ixtirochi Bartolomeo Kristofori tomonidan 1700 dan 1720 yillargacha bo'lgan korsikortadan paydo bo'ldi. Italiyalik Bartolomeo Kristofori pianino yaratuvchisi hisoblanadi. Mexanizmi o'z taraqqiyot yo'lidan o'tgan va asosan XVIII asrda shakllangan musiqqa asbobi hozirda ikki xil ijro turiga ega: royal va pianino. Royaldan torlari, dekasi (rezonans tax-tasi) va mexanikasining vertikal joylashganligi, tovushi uncha kuchli va rang-barang bo'lmaganligi bilan farqlanadi. P.ning zamonaviy turi Amerikada J.I.Xokins (1800), Avstriyada M.Myuller (1801), Angliyada T.Laud (1802) yaratgan namunalari asosida yuzaga kelgan. 19-asr o'rtalarida P. hozirgi shakli va konstruksiyasi (cho'yan rama, ustma-ust kesishib tortilgan torlar, pastki va yuqorigi dempferli mexanika, 7 oktavali diapazon)ga ega bo'ldi. Bunday P.lar, asosan, xona (kabinet) ijrosiga mo'ljallangan. Ba'zan konsert (7³/₄ oktavali) P.lari ham uchraydi. Birinchi marta devorli shaklning pianinosi 1709 yilda Italiyaning Bartolomeo Kristofori tomonidan taqdim etilgan - Dyuk Ferdinando Medici Florensiyada Palazzo Pitti qabulxonasida. Ko'chadagi kimmalistlar o'yinini tomosha qilib, Kristofei simlarga yumshoq hayvonlarni urib, bu musiqachilar maxsus ovozli izlanishga erishmoqdalar. Kristofai Klavsiya dizaynini pasaytirib, satrlardagi yumshoq kvadratlar bilan tiklanishning yuqori darajada yangi mexanizmini yaratadi. Shunday qilib, o'ynash paytida tovushning kuchini o'zgartirish mumkin bo'ldi. Birinchi pianino xofoflar *GraviceBalo Con Piano E Forte - Jim va baland ovoz bilan katta qopqoq*. Oldin XVIII oxiri Bir asr asrda pianino doimiy ravishda XIX asr boshlarida Clazesin va Klaviatsioner bilan raqobatdan chiqdi. Ichida XIX. asrda qattiq quyma temir ramkasini va iplarning kesishma joyini ixtiro qilingan, bu pianinolarning yanada rivojlangan sifatiga va pianino paydo bo'lishiga olib keldi. 1850 yillardan boshlab, zavod ishlab chiqarish Evropada (ayniqsa Germaniyada zo'ravon), Amerika va Rossiyada boshlanadi. Pianino musiqqa asboblarning "podshoh" ga aylanadi. XX asr boshlariga kelib pianino oladi zamonaviy shakl: Yog'och uy-joy, qattiq piksir quyma temir ramkasi, jadal repetsiya mexanizmi.

Tarix dunyoga fortepiano musiqasining yorqin, ajoyib ijrochilarini berdi, ularning har biri uning rivojlanishiga va musiqiy asarlarni ijro etish texnikasini takomillashtirishga hissa qo‘shgan. Ularning har biri o‘ziga xos qobiliyatga, o‘ziga xos texnikaga ega bo‘lgan. Frederik Shopen, Ferens List, Pyotr Chaykovskiy, Sergey Raxmaninov, Artur Rubinshteyn, Svyatoslav Rixter, Iosif Gofman, Vladimir Gorovits, Emil Gilels, Yevgeniy Kisin va boshqa ko‘plab shaxslarning ismlarini unutib bo‘lmaydi.

Har yili 8-noyabrda dunyoda Pianinochilar kuni nishonlanadi. Bayram hech qanday rasmiy maqomga ega emas, ammo internet va musiqa jamiyatlari tufayli u tobora mashhur bo‘lib bormoqda. Xulosa qilib aytganda, 8-noyabr asta-sekin xalqaro miqyosdagi haqiqiy kasb bayramiga aylanib bormoqda, uni nafaqat pianinochilar, balki pianino musiqasi muxlislari, pianino chalish sohasida o‘quvchilar, o‘qituvchilar va hattoki bu noyob musiqa asbobini yaratganlar ham nishonlashlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zME. Birinchi jild. Toshkent,2000-yil
2. Uz.eferrit.com
3. FORTEPIANO *An’anaviy xonandalik va an’anaviy cholg‘u ijrochiligi ta’lim yo‘nalishlari uchun darslik. Toshkent 2018*